

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

**NUTARIMAS
ATSISAKYTI TAIKYTI VIEŠOJO INTERESO GYNIMO PRIEMONES**

2025-08-06 Nr. 13.12.- 58
Vilnius

Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorė Sigita Vasiliauskienė, išnaginėjusi Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto rašte (reg. Nr. AP-13295) pateiktą informaciją dėl galimai padarytos žalos valstybei, nustatė:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto rašte nurodyta, kad 2025 m. gegužės 21 d. komitete buvo svarstyta Valstybės kontrolės 2025 m. balandžio 25 d. valstybinio audito ataskaita Nr. FAE-1 „2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimui sukurtos valdymo ir kontrolės sistemos veikimo, sąskaitose pateiktos informacijos ir 2023 m. liepos 1 d. – 2024 m. birželio 30 d. laikotarpiu deklaruotų išlaidų, kurias Europos Komisijos prašoma atlyginti, vertinimas (kontrolės ataskaita pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 127 straipsnį)“ (toliau – Ataskaita). Atsižvelgiant į tai, kad galimai buvo pažeistos visuomenės ir valstybės teisės ir teisėti interesai, padaryta žala valstybės biudžetui, Audito komitetas priėmė sprendimą kreiptis į Generalinę prokuratūrą prašant įvertinti Ataskaitoje konstatuotus faktus ir, nustačius pagrindą, pradėti ikiteisminį tyrimą dėl galimai nusikalstamų veikų vykdymo.

Generalinės prokurorės rezoliucija Viešojo intereso gynimo skyriui pavesta spręsti dėl viešojo intereso gynimo priemonių taikymo dėl valstybės biudžetui galimai padarytos žalos.

Susipažinus su Ataskaita nustatyta, kad Valstybės kontrolė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo 2003-07-01 nutarimu Nr. IX-1667 „Dėl pavedimo Lietuvos Respublikos valstybės kontrolei atlikti Lietuvos Respublikoje gaunamos Europos Sąjungos struktūrinės paramos auditus“, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 8 straipsnio 4 dalimi (Valstybės kontrolė, kaip aukščiausiaji audito institucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, kituose teisės aktuose nustatyta tvarka atlieka Lietuvos Respublikoje gaunamos Europos Sąjungos finansinės paramos auditus ir teikia atitinkamoms institucijoms šių auditų dokumentus), atliko 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos audito institucijos funkcijas, nurodytas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (toliau – Reglamentas 1303/2013), 127 straipsnyje.

Audituojamas laikotarpis nuo 2023 m. liepos 1 d. iki 2024 m. birželio 30 d., šiuo laikotarpiu Europos Komisijai (toliau – ir EK) buvo deklaruota 1,995 mlrd. Eur. Auditui atrinktų projektų deklaruotų išlaidų vertė 166,47 mln. Eur.

Audito institucija, atlikusi audito metu nustatytų klaidų vertinimą, apskaičiavo, kad bendras klaidų lygis yra 289 449 784,73 Eur, o tai sudaro 14,15 proc. audituojamais metais EK deklaruotų (teigiamų) išlaidų. Auditoriai konstatavo, kad nustatytas bendras klaidų lygis yra didžiausias per visą laikotarpį, kiek Valstybės kontrolė atlieka Europos Sąjungos (toliau – ES) struktūrinių fondų investicijų auditus. Įvertinus nustatytas finansines klaidas kiekybiškai ir kokybiškai, klaida pritaikoma visumai (ekstrapoliuojama), iš kurios testuotas vienetas buvo atrinktas. Ataskaitos 5.8 p.

nurodyta 216 029 647,29 Eur ekstrapoliuota finansinė korekcija iš valstybės biudžeto, t. y. siekiant, kad likutinis bendras klaidų lygis neviršytų EK nustatyto 2 proc. reikšmingumo lygio (tai sudaro 250 706 377,80 Eur), po audito rezultatų atliktų korekcinų veikslių Lietuvos valstybė turės gražinti iš biudžeto Europos Komisijai 216 029 647,29 Eur.

Išklausius Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2025 m. gegužės 21 d. posėdžio transliaciją ir posėdyje dalyvavusių Finansų ministerijos atstovų paaiškinimus, kad Lietuvos valstybė nepatirs realios žalos, nes nereikės gražinti Europos Komisijai 216 mln. Eur, buvo paprašyta Finansų ministerijos pateikti paaiškinimus dėl 216 mln. Eur gražinimo (negražinimo) EK, t. y. kiek lėšų po korekcinų veikslių atlikimo buvo gražinta Europos Komisijai, nurodyti lėšų kompensavimo šaltinius, pateikti detalius paaiškinimus, kaip nustačius neatitikimus kompensuojamos šios programos lėšos ir iš kokių šaltinių, ar ekstrapoliuotos lėšos sudaro nuostolius valstybės biudžetui, jei nesudaro – nurodyti kodėl.

Finansų ministerija pateikė paaiškinimus, kad 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veikslių programai (toliau – Veikslių programa) įgyvendinti EK 2014 m. rugsėjo 8 d. sprendimu Nr. C(2014) 6397 ir 2022 m. birželio 6 d. sprendimu Nr. C(2022) 4659 įsipareigojo bendrai Lietuvos valstybei skirti 7 033 542 834 Eur ES lėšų.

Lietuvos valstybė, vadovaudamasi Reglamento Nr. 1303/2013 120 straipsniu, įsipareigojo, įgyvendinant Veikslių programą, prisidėti nacionalinėmis lėšomis, kurios sudarys ne mažiau kaip 1 178 402 394 Eur.

Siekiant tinkamai ir visa apimtimi įgyvendinti Veikslių programą, Lietuvos valstybė (Finansų ministerija) turėjo EK deklaruoti ne mažiau kaip 8 211 945 288 Eur pagal Veikslių programą įgyvendinamuose projektuose (toliau – projektai) patirtų Veikslių programos lėšomis tinkamų finansuoti išlaidų (toliau – tinkamos finansuoti projektų išlaidos), kad EK Lietuvos valstybei pervestų 7 033 542 834 Eur ES lėšų.

EK 2022 m. gruodžio 14 d. pranešime Nr. 2022/C 474/01 publikuotų Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, Sanglaudos fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo pagalbos veikslių programų ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo programų pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP II) (2014–2020 m.) užbaigimo gairių (toliau – Užbaigimo gairės) 4.5 papunktyje nustatyta, kad valstybės narės gali EK deklaruoti tinkamų finansuoti projektų išlaidų daugiau nei programose suplanuota, tai vadinama išlaidų perviršiu arba virškontraktavimu. Užbaigiant programas ir jas užbaigus laikoma, kad EK deklaruotas projektų išlaidų perviršis pakeičia nustatytas netinkamas finansuoti projektų išlaidas.

Lietuvos valstybė, kaip ir kitos valstybės narės, valdydama rizikas, kad patyrus mažiau tinkamų finansuoti projektų išlaidų nei planuota (pvz., įgyvendinant projektus prekės, paslaugos ir (ar) darbai įsigyti pigiau nei prognozuota) arba daliai projektų išlaidų tapus netinkamomis finansuoti (pvz., projektuose nustačius pažeidimus ir priėmus sprendimus dalį projektams išmokėtų ES ir (ar) Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų susigrąžinti iš projektų vykdytojų), bendros tinkamos finansuoti projektų išlaidos sudarys mažiau nei reikiama deklaruoti EK minimali išlaidų suma, pasinaudojo EK sudaryta galimybe deklaruoti EK daugiau tinkamų finansuoti projektų išlaidų (t. y. virškontraktuoti).

Virškontraktavimo galimybė ir limitai kiekvienai ministerijai yra nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 26 d. nutarimo Nr. 1326 „Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos investicijų veikslių programos priedo patvirtinimo“ 9 punkte. Virškontraktavimo galimybė suteikia teisę ministerijoms skirti papildomą finansavimą jau įgyvendinamiems projektams, kuriems dėl objektyvių priežasčių pritrūko finansavimo, taip pat finansuoti daugiau projektų rinkos susidomėjimo sulaukusiose priemonėse ir kvietimuose bei skelbti naujus kvietimus projektams įgyvendinti ir sudaryti naujas projektų sutartis. Todėl virškontraktavimas naudojamas toms pačioms Veikslių programos priemonėms ir (ar) projektams, tokiomis pačiomis sąlygomis, finansuojamas iš tų pačių finansavimo šaltinių. Papildomai skiriamas finansavimas (ES ir bendrojo finansavimo lėšos) įprasta tvarka planuojamas valstybės biudžete, kuris tvirtinamas Lietuvos Respublikos Seimo. Taip pat tinkamų finansuoti projektų išlaidų perviršis (virškontraktavimas) susidaro ir projektų vykdytojams prisidedant prie projektų finansavimo nuosavomis lėšomis, kai

jomis prisidedama daugiau negu minimaliai reikalaujama pagal Veiksmų programoje numatytus išpareigojimus. Tokia situacija susidaro, pavyzdžiui, dėl valstybės pagalbos reikalavimų, kai įmonės privalo prisidėti prie projektų finansavimo daugiau, negu reikalaujama minimaliai pagal Veiksmų programą, arba kai projektų vykdytojai savanoriškai įgyvendina didesnės apimties projektus, prisidedančius prie Veiksmų programos tikslų įgyvendinimo.

Lietuvos valstybė, įgyvendindama Veiksmų programą, iki 2025 m. balandžio 24 d. EK buvo deklaravusi 9 208 273 072 Eur projektuose patirtų išlaidų, iš kurių 6 973 054 851 Eur projektų išlaidų buvo apmokėtos ES lėšomis (Lietuvos valstybei EK išmokama ES lėšų dalis nepriklauso nuo to, kokia apimtimi Lietuvos valstybė, įgyvendindama Veiksmų programą, faktiškai finansavo projektus būtent ES lėšomis), 345 919 357 Eur – bendrojo finansavimo lėšomis ir 1 889 298 865 Eur – projektų vykdytojų lėšomis (įvertinus iki galutinių sąskaitų EK pateikimo dienos atliktus korekcinius veiksmus), t. y. 996 327 844 Eur daugiau nei reikiama deklaruoti EK minimali tinkamų finansuoti projektų išlaidų suma.

2025 m. balandžio 25 d. buvo pateiktos galutinės sąskaitos EK, kuriose buvo atlikti korekciniai veiksmai, mažinantys per visą Veiksmų programos įgyvendinimo laikotarpį deklaruotų projektų tinkamų finansuoti išlaidų sumą. Bendra atliktų korekcinų veiksmų suma sudaro 261 274 888 Eur (170 107 598 Eur ES lėšos, 1 264 769 Eur bendrojo finansavimo lėšos ir 89 901 132 Eur projektų vykdytojų lėšos). Minėtų korekcinų veiksmų priežastys: 27 131 758 Eur – korekciniai veiksmai dėl audito metu pateiktų pastebėjimų, 216 246 040 Eur – korekciniai veiksmai, siekiant sumažinti audito metu nustatytą bendrąjį klaidos lygį iki 2,00 proc. ir 17 897 089 Eur – korekciniai veiksmai pagal įgyvendinančiųjų institucijų priimtus sprendimus pripažinti dalį projektų išlaidų netinkamomis finansuoti, kurie nėra susiję su audito metu pateiktais pastebėjimais.

Taigi, galutinėse sąskaitose EK, atlikus minėtus korekcinius veiksmus, likusi EK deklaruota tinkamų finansuoti projektų išlaidų suma sudaro 8 946 998 184 Eur (6 802 9 810 Eur ES lėšos, 344 654 645 Eur bendrojo finansavimo lėšos ir 1 799 397 729 Eur projektų vykdytojų lėšos) ir yra didesnė, nei minimali tinkamų finansuoti projektų išlaidų suma, kurią deklaravus EK, ji Lietuvos valstybei išmoka Veiksmų programai įgyvendinti skirtą ES lėšų sumą.

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 7 punktą numato, kad prokuratūra įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka gina viešąjį interesą. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalis numato, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės akto pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra.

Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad prokurorai, turėdami pagrindą manyti, kad yra pažeisti teisės aktų reikalavimai, gindami viešąjį interesą, turi įgaliojimus: 1) kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu, įstoti į bylą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus dėl ginčo dalyko; 2) nutarimu reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių jų veiklos srityse spręsti dėl priemonių teisės pažeidimams pašalinti taikymo ir per 20 darbo dienų nuo reikalavimo gavimo dienos informuoti prokuratūrą apie priimtą sprendimą, taip pat per 20 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo dienos pateikti prokuratūrai informaciją apie jo vykdymo rezultatus; 3) įstatymų nustatytais atvejais nutarimu sankcionuoti fizinių asmenų iškeldinimą; 4) nutarimu įspėti valstybės pareigūną, valstybės tarnautoją ar jiems prilygintą asmenį, kad nedarytų teisės pažeidimų; 5) nutarimu reikalauti atlikti valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiklos tarnybinį patikrinimą.

Pagal įstatymus bei suformuotą teismų praktiką prokurorui suteikta teisė spręsti, ar ginčo teisiniai santykiai patenka į viešojo intereso gynimo sritį ir ar yra teisinės prielaidos taikyti viešojo intereso gynimo priemones. Prokuratūros įstatymo prasme viešojo intereso gynimas yra teisės aktų pažeidimų pašalinimas pagal prokuratūrai suteiktus įgalinimus. Priimdamas sprendimus prokuroras turi vadovautis teisės principais, teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo tvarka turi būti derinama su civilinėje teisenoje įtvirtintais sąžiningumo, protingumo proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principais.

Prokuroras sprenddamas, ar yra pagrindas taikyti viešojo intereso gynimo priemones, turi vertinti kelių rūšių aplinkybes: 1) ar ginčas kilo iš teisinių santykių, kuriuose egzistuoja viešojo intereso požymiai, 2) ar tuose teisiniuose santykiuose buvo pažeistos teisės normos, 3) ar teisės normų pažeidimas yra tokio pobūdžio (pažeidimo svarumas), kad juo kartu pažeistas ir viešasis interesas. Nenustačius bent vienos iš šių sąlygų, nėra teisinio pagrindo prokurorui kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu, įstoti į bylą trečiuoju asmeniu, pareiškiančiu savarankiškus reikalavimus, ar taikyti kitas viešojo intereso gynimo priemones.

Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 1 dayje yra nustatyta, kad žala – tai asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Pagal Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą žalos sampratą turtinė žala padaroma, kai nukenčia asmens turtiniai (ekonominiai) interesai; žala, įvertinta pinigais, laikoma nuostoliais. Šie, kaip ir žala, skirstomi į tiesioginius (realius) ir netiesioginius (negautos pajamas).

Ataskaitoje nurodyta 216 mln. suma, kurią turėtų gražinti Lietuvos valstybė Europos Komisijai, yra paskaičiuota auditavus vienerių metų laikotarpį, kuris yra sudėtinė 2014-2020 m. Veiksmų programos dalis. Lietuvos valstybė turėjo EK deklaruoti ne mažiau kaip 8 211 945 288 Eur pagal Veiksmų programą įgyvendinamuose projektuose patirtų Veiksmų programos lėšomis tinkamų finansuoti išlaidų, kad EK Lietuvos valstybei pervestų 7 033 542 834 Eur ES lėšų. Galutinėse sąskaitose EK, atlikus korekcinius veiksmus, likusi EK deklaruota tinkamų finansuoti projektų išlaidų suma sudaro 8 946 998 184 Eur.

Atsižvelgiant į tai, kad galutinėse sąskaitose EK buvo atlikti visi korekciniai veiksmai, tinkamų finansuoti projektų išlaidų, deklaruotų EK, pakanka, kad būtų laikoma, jog Lietuvos valstybė teisėtai atgavo visas EK pervestas ES lėšas, skirtas Veiksmų programai įgyvendinti, ir EK iš Lietuvos valstybės neturės susigražinti išmokėtų ES lėšų, t. y. Lietuvos valstybė nepatyrė žalos.

Sprendžiant dėl viešojo intereso gynimo priemonių taikymo dėl Ataskaitoje nurodytų aplinkybių, jog valstybė turės gražinti EK 216 mln. Eur, nenustačius žalos padarymo fakto, prokuroras neturi pagrindo taikyti Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje numatytas viešojo intereso gynimo priemones.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 5 dalimi,

n u t a r è :

1. Atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones dėl Valstybės kontrolės 2025 m. balandžio 25 d. valstybinio audito išvadoje ir ataskaitoje Nr. FAE-1 „2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimui sukurtos valdymo ir kontrolės sistemos veikimo, sąskaitose pateiktos informacijos ir 2023 m. liepos 1 d. – 2024 m. birželio 30 d. laikotarpiu deklaruotų išlaidų, kurias Europos Komisijos prašoma atlyginti, vertinimas (kontrolės ataskaita pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 127 straipsnį)“ nustatytų klaidų lygio ir dėl to atliktų korekcinų veiksmų.

2. Apie priimtą nutarimą pranešti pareiškėjui.

Nutarimas gali būti skundžiamas per 30 kalendorinių dienų nuo jo kopijos gavimo dienos aukštesniajam prokurorui – Generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus vyriausiajam prokurorui.

Viešojo intereso gynimo skyriaus prokurorė

Sigitas Vasiliauskis

Tel. (8 5) 250 09 11, sigita.vasiliauskiene@prokuraturos.lt